

СЛОВНИК НЕПЕРЕКЛАДНОСТЕЙ

У Провансі відбулася II міжнародна конференція з проблематики Європейського словника філософій. У цьому грандіозному інтелектуальному дійстві взяв участь завідувач кафедри філософії нашого університету, доктор філософських наук, професор Олег Хома.

З українських офіційних наукових і науково-освітніх установ єдиний учасник, окрім Могилянки, — Вінницький національний технічний університет. Адже у нашому виші при кафедрі філософії діє Центр історико-філософських досліджень Ренатус, єдина суто академічна інституція, що спромоглася гідно долучитись до авторитетного міжнародного проекту.

Інтернаціональний проект «Європейський словник філософій» задумала і втілила в життя французький філософ, філолог, перекладач Барбара Кассен — співробітниця Національного центру наукових досліджень (CNRS) й університету Париж IV (Сорбона). Задум одразу ж здобув підтримку Європейського Союзу, оскільки він має виразну мету, суголосну сучасній гуманітарній політиці європейських країн: протистояти глобалістській уніфікації, підкреслити унікальність мов — кожна з них є особливим світобаченням, котре почасти неможливо виразити засобами іншої мови.

УКРАЇНСЬКА — ПОПЕРЕДУ АНГЛІЙСЬКОЇ

Французький оригінал Словника (Vocabulaire européen des philosophies: Dictionnaire des intraduisibles) побачив світ 2004-го. У ньому описуються і коментуються неперекладності філософської термінології різних європейських мов, а також визначаються межі безперечної унікальності, властивої кожній філософській мові.

Уже взимку 2009-го вийшов перший том українського варіанту французького видання.

Українська версія Словника — «Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей» (загальне керівництво Костянтин Сігов, головний редактор Андрій Васильченко) — видрукувана найпершою поза межами Франції й досі залишається єдиною, дослідницькі групи в інших країнах поки не досягли, власне, видавничої стадії. (Лише арабською вийшла невеличка книжечка, яку презентували як 1-й том). Це відгалуження міжнародного проекту організував «Центр європейських гуманітарних студій», дослідницька організація, інтегрована з Києво-Могилянською академією.

— У вересні того ж року відбулась стартова конференція у Франції, адже потребував осмислення перший досвід перекладу Словника іноземною мовою. Зібрались, аби обговорити принципи роботи, якої доти ніхто не здійснював. Бо йшлося не лише про переклад, але й про дослідження українських аспектів неперекладності, що постають на тлі французьких й решти іншомовних термінів. Проблем виникало і виникає безмір. — Розповідає Олег Ігорович. — Нині словник перекладають англійською, арабською, іспанською, португальською, румунською, фарсі. Це дуже об'ємна книжка, тому ми її розбили на томи. Цього року у листопаді має вийти друком наш заключний 4-й том. Англійська версія (а працюють над нею у Принстоні) побачить світ тоді ж — американці видаватимуть усе одним томом. Зауважу, що українське видання перевищуватиме за обсягом і французький оригінал, й англійську версію — за рахунок кількох нових статей, а також великої кількості спеціальних додатків і наукових коментарів до статей оригіналу.

Робота надзвичайно складна і копітка. В основі кожної словникової статті філософський термін однієї з мов європейської філософії або її найближчого оточення: давньогрецької, латини, арабської, гебрійської, німецької, англій-

Кулуари. (Барбара Кассен, Шарль Маламуд, Костянтин Сігов, Олег Хома)

ської, іспанської, російської тощо. Тож для участі в проекті мало бути лише філософом.

— Треба так чи інакше володіти хоча б трьома (краще — п'ятьма) давніми і сучасними мовами. Адже кожна стаття — це робота з матеріалами не менше, ніж з п'яти мов. — Говорить Олег Ігорович. — Я спеціалізуюсь на статтях з теорії пізнання. З французькою й англійською усе просто, латиною і давньогрецькою зрозумію, а от щодо німецької маю рівень недостатній. Тому проект Словника неможливий без взаємодії колеги, кожен з яких має свій «мовний набір».

Нинішня Друга конференція ініціювала новий проект — російський варіант Словника. Ідея належить киянам. Керівником російського проекту (як і українського) буде Костянтин Сігов. Тож, тема конференції — проблема неперекладностей російською мовою і досвід українського видання. Російські колеги-учасники конференції були щиро здивовані складністю роботи, яка їх чекає, оскільки досі уявляли її собі значно простішою.

— Виголошувались доповіді теоретичного характеру. Я виступав щодо концептуальних русизмів в українській філософській мові. Усі виступи мали на меті започаткування російського проекту. Зауважте, що усі статті майбутнього видання, які писатимуть росіяни, приходитимуть на остаточне редагування в Київ.

GLOBISH

Англійська нині активно витісняє з ужитку національні мови, насамперед технологічним лексиконом.

Але якщо світ розмовлятиме англійською, чи залишиться англійська?

Виникає штучна мова міжнародного спілкування, бліда і збіднена, адже послуговуються нею лише, аби порозумі-